

ботою інституцій політичної влади, партій та організацій, ЗМІ, системи виховання та освіти тощо) здійснюють достатній наочний та реальний духовно-світоглядний поділ різноманітних політичних та етнокультурних світів на «свій» та «інші» (у деяких випадках – «чужий», ворожий).

З іншого боку, на думку багатьох дослідників, для сучасної теорії та політико-правової практики є дуже важливим те, що сенси-значення поняття «нація», в їх кореляції зі змістовним наповненням понять «народ», «національність», «національна меншина», «національна політика», «національні інтереси», «національні відносини», «національна автономія» тощо, утворюють нормативно-правові засади діяльності інститутів державної влади, а по суті, «букву та дух» законодавства більшості країн сучасного світу. Внаслідок чого конкретно та безпосередньо проявляються, синтезуючи «тканину її пріоритетів», у спрямованості державної етнонаціональної й, перш за все, правової, соціокультурної та гуманітарної політики, визначенні її суб'єктів, їхніх прав і свобод, у державній підтримці/дискримінації етнонаціональних спільнот, нормативній фіксації спектру можливостей самореалізації та розвитку представників різних етнічних груп населення, у вимогах та стандартах щодо функціонування системи освіти, роботи ЗМІ, судочинства, статусу громадянства тощо.

Список літератури: 1. Нагорна Л. Поняття «національна ідентичність» і «національна ідея» в українському термінологічному просторі // Політичний менеджмент, 2003, № 2. – С. 14. 2. Хабермас Ю. Вовлечение другого. Очерки политической теории. – СПб.: Наука, 2001. – С. 230. 3. Римаренко Ю. І., Шкляр Л. Є., Римаренко С. Ю. Етнодержавознавство. Теоретико-методологічні засади. – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – 2001. – С. 190. 4. Касьянов Г. В. Теорії нації та націоналізму: Монографія. – К.: Либідь, 1999. – С. 38. 5. Хабермас Ю. Европейское национальное государство: его достижения и пределы. О прошлом и будущем суверенитета и гражданства // Нации и национализм – М.: Практикс, 2002. – С. 372.

*Гарник Л. П.
м. Харків, Україна*

УКРАЇНА ТА БЛИЗЬКИЙ СХІД: ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ СПІВРОБІТНИЦТВА

Регіон Близького Сходу історично привертая до себе увагу провідних світових акторів міжнародного співтовариства перш за все через його стратегічну, безпекову, енергетичну, торгівельно-економічну та гуманітарно-культурну цінності. Традиційно та історично цей регіон був й залишається одним з головних об'єктів уваги вітчизняних дипломатичних кіл та сферою реалізації зовнішніх стратегічних інтересів нашої країни [1, С. 527]. Як зазначає Б. Парахонський, складність поточних політичних процесів у регіоні та доручення до цих подій світової спільноти потребує від України «створення відповідної стратегії своєї поведінки, що уможливить повнішу реалізацію її інтересів», бо «Україна як велика європейська країна, з потужним економічним, політичним, науковим та військово-технічним потенціалом, унікальним географічним розташуванням – між ЄС та Близькосхідним регіоном має розробити науково обґрунтовану концепцію, яка б дала їй змогу використати свої переваги і для поглиблення відносин з ЄС, і для реалізації своїх стратегічних інтересів на Близькому Сході» [2, С. 524]. Протягом останнього десятиріччя близькосхідний вектор вітчизняної зовнішньої політики можна

охарактеризувати як фрагментарний, нестабільний та позбавлений виваженої стратегії розвитку та планування, що було спричинено роками внутрішньополітичної нестабільності у нашій державі. Проте слід відзначити, що остання редакція 2011 року закону «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» як і попередні законодавчі ініціативи [3, С. 379] Верховної Ради основним напрямом розбудови двосторонніх відносин визначають їх «політичну та економічну доцільність» та пріоритетність співпраці з державами близькосхідного регіону, які становлять помітний інтерес як визначні актори світової та регіональної політики, мають високий економічний розвиток та «розташовані у стратегічно важливих для нашої країни регіонах». Пріоритетними партнерами у період до 2009–2010 років вважалися передусім країни ОПЕК через зацікавленість української сторони у отриманні енергоносіїв [2, С. 577–578].

Країни Близького Сходу та Північної Африки сьогодні являють з себе один з ключових центрів формування нового геостратегічного балансу світу, як провідний корпоративний гравець на глобальному фінансовому та енергетичному ринках [4, С. 10–11]. Так наприклад, за оцінками американських експертів, протягом наступних 30 років очікується подвоєння показників залежності Сполучених Штатів та Європи від постачання енергоресурсів з Близькосхідного регіону. Тому країни Близького Сходу та Північної Африки перетворюються на зону перехрещення життєво важливих стратегічних інтересів України, США та Європи та забезпечення їх економічної й енергетичної безпеки [5, С. 5–6]. Тому, на початку XXI сторіччя спостерігається зростання ролі геостратегічних, геоekonomічних, сировинних та інших видів ресурсів близькосхідного регіону у контексті їх використання в геополітичному суперництві провідних центрів світової політики на кшталт США, Євросоюзу, Росії, Китаю, Ірану, Індії у формуванні нового світового ладу.

Сьогодні наша держава намагається вийти на якісно новий рівень розвитку та розбудови системи зовнішньоекономічних відносин, у яких чільне місце займає напрям налагодження стратегічного Чорноморського та Близькосхідного, Північно-африканського партнерства й співробітництва. Без забезпечення активної присутності у окресленому регіоні наша країна може постати перед проблемою диверсифікації шляхів та джерел постачання енергоносіїв, що в свою чергу, є безпосередньо пов'язаним з державним суверенітетом та економічною незалежністю України.

Поточна ситуація, яка склалася після подій Арабської Весни породжує питання стосовно перспектив для України на теренах Близькосхідного регіону та/або можливості зосередження своїх зусиль лише на євроатлантичному та російському та азійському напрямках зовнішньої політики та не виходити за лінію акваторії Чорноморського басейну. Хоча не слід заперечувати той факт, що географічна близькість України та Близького й Середнього Сходу виступає одним з чинників національної безпеки, стабільності та територіальної цілісності. На початку 2011 року за оцінками вітчизняних аналітиків близькосхідний вектор української зовнішньої політики перебував у стані анабіозу через невизначеність наслідків процесів демократизації окресленого регіону, та вже протягом наступних двох місяців спостерігалася значна їх активізація. Причиною тому було те, що вітчизняна дипломатія постала перед складною дилемою вироблення нової адекватної поточним подіям стратегії та на цей момент ще не мала чітких й зрозумілих орієнтирів та сформованих цілей, бо революційна хвиля в одну мить зруйнувала сталі підвалини авторитарних режимів близькосхідного регіону та змістила з посад й позбавила становища лідерів та їх прибічників і тому на перший план стало питання про те, з ким тепер вести перемовини щодо співпраці та партнерств, які сили прийдуть до влади та якими ідеологічними критеріями й моральними принципами будуть керуватися нові лідери. Цікаво, що вітчизняні опозиційні сили одразу ж після перемоги рево-

люцій у Тунісі та Єгипті у своїй пропаганді висували тезу про повторенні подій «Арабської весни» на теренах України, наслідком чого було б подолання «авторитарного та антинародного» політичного режиму В. Януковича [6]. Проте такі закиди опозиційних кіл справили негативне враження на уряд країни та певним чином позначилися на зниженні показників активності МЗС України на Близькому та Середньому Сході [7].

Поточна ситуація наприкінці 2011 року ставить перед українськими дипломатичними колами важливе завдання щодо опрацювання та продукування системних, змістовних та своєчасних науково-аналітичних розробок щодо змісту, тенденцій та перспектив розвитку подальших подій «Арабської Весни» на її новому етапі, який розпочався з перемоги у Лівії Національної перехідної Ради, безпрецедентних погіршенням відносин між давніми стратегічними партнерами України у регіоні – Туреччиною та Ізраїлем, ймовірністю проголошення незалежності Палестинської держави через механізми ООН, тощо. Першочерговим завданням вітчизняних аналітиків сьогодні стають: визначення кола потенційних партнерів серед країн Близького Сходу та Північної Африки; аналіз ціннісних орієнтацій та манер їх поведінки нової генерації політичних лідерів, які представляють переважно помірковані політичні сили; проаналізувати сучасний баланс сил у регіоні та мотивів й зовнішньополітичних інтересів центрів світової політики, що займають ключові позиції у близькосхідному та північноафриканському регіонах – США, Євросоюз, Франція, Великобританія, Туреччина, Росія, Китай, Іран. Також не слід оминати увагою значення Туреччини та Саудівської Аравії, країни-партнери Євroatлантичної спільноти на Близькому Сході, на які покладаються надії щодо їх ролі у формуванні каркасу майбутньої архітектури регіональної безпеки та сучасного політичного регіонального ландшафту [8]. Та перед тим, як вдатися до планування майбутніх стратегій, слід звернутися спочатку до історії дипломатичних відносин із країнами Близького Сходу та Північної Африки та проаналізувати причини помилок та здобутків українських дипломатів на арені цього регіону.

Вигідне геополітичне розташування та наявність культурно-історичних зв'язків між Україною та Туреччиною (Османська Імперія), на думку автора, стало вирішальним фактором заснування Імператорського університету у місті Харкові, як центра підготовки кваліфікованих кадрів для близькосхідних дипломатичних місій та представництв Російської Імперії у країнах Близького та Середнього Сходу (переважно Туреччина та Персія). Із іменами професорів та випускників Харківського університету за часів становлення дипломатичних установ СРСР (20-30 роки ХХ сторіччя) також пов'язана низка визначних історичних подій, що стали вирішальними моментами у відносинах з Близьким Сходом. Так, 17 липня 1925 року було укладено радянсько-турецьку угоду про дружбу та нейтралітет. Пізніше дружні стосунки між Радянською Україною та Турецькою Республікою зміцнилися під час зустрічі народного комісара іноземних справ СРСР Чичеріна Г. В. з міністром іноземних справ Туреччини доктором Тевфіком Рюшту-беєм (Арасом) у Одесі в листопаді 1926 року. Під час цієї зустрічі з радянського боку у ролі уповноваженої особи виступав професор харківського університету Шліхтер О. Г., який вітав турецьку делегацію та виступав під час урочистостей і також виклав своє бачення зміцнення та розвитку радянсько-турецьких відносин у статті «Про радянсько-турецьку дружбу». У 1928–1930 роках відносини між країнами зміцнилися, було укладено декілька угод про торгівлю та митні пільги, Туреччина одержала право ввозити без ліцензій на територію СРСР певні групи товарів. Радянська Україна надавала дружню допомогу Туреччині у розвитку її промисловості. У цей час зміцнилися також культурні та наукові зв'язки між нашими країнами [9, С. 85–86]. У подальші роки Радянська Україна приймала активну участь у розбудові двосторонніх відносин СРСР з Сирією, Єгиптом, Алжиром,

Тунісом, Лівією, Іраном та Іраком, Суданом, що було перш за все зумовлено політичними та геостратегічними цілями керівництва Радянського Союзу.

З набуттям незалежності у 1991 році Україна зберігала за собою статус стратегічного партнера близькосхідних та північно-африканських країн й автоматично перетворилася на конкурента Росії [2, С. 195] у боротьбі за присутність у регіоні на засадах торговельно-економічного та науково-технологічного партнерства, наприклад у відносинах з Іраном, особливо у галузі ядерної енергетики та хімічної промисловості і також іншими країнами регіону у царині поставок озброєнь. У середині двотисячних років, коли перед Україною гостро постало питання про визначення її зовнішньополітичних пріоритетів та перспектива членства у Євroatлантичному Альянсі, дипломатичні відносини із Близьким Сходом були здебільше політично заангажованими, аніж стратегічно зваженими рішеннями українського уряду. За час каденції президента В. Ющенка зовнішньополітичний вектор міжнародних відносин із близькосхідним регіоном був зосереджений на досягненні нейтралітету у питанні палестино-ізраїльського конфлікту (візит у листопаді 2007 р. В. Ющенко до Ізраїлю, під час якого президент запропонував розпочати мирні перемовини між сторонами на території України [10] та було розпочато політичний діалог з Єгиптом під час офіційної зустрічі між В. Ющенко та Головою єгипетського парламенту А. Суруром, наслідком чого стала активізація міжпарламентських зв'язків та плідна співпраця у галузі сільського господарства, енергетики та аерокосмічної й авіаційної промисловості [11]. Також у 2008–2009 роках відбулися зустрічі президента В. Ющенка з Генеральним Секретарем ЛАД А. Мусою у ході яких було досягнуто домовленостей про активізацію діалогу з арабськими країнами та зміцненню співпраці з ЛАД. Розвиток міжнародних відносин між Україною та країнами Близького Сходу й Північної Африки у останнє десятиріччя можна розглядати у таких площинах, як: політичний діалог, торговельно-економічна співпраця, науково-технічне співробітництво, зв'язки з діаспорою, діяльність недержавних організацій, участь у міжнародних організаціях або співпраця з ними у рамках реалізації спільних проектів.

Політичний діалог та розгортання співробітництва між Україною та державами Магрибу (Алжиром, Лівією, Мавританією, Марокко та Тунісом) традиційно до подій Арабської весни розгорталися переважно у царині науково-технічного, гуманітарного та торговельно-економічного співробітництва. Зараз північно-африканський напрям зовнішньополітичних інтересів України концентрується на питаннях щодо забезпечення партнерства та подальшої співпраці між країнами. Але політична нестабільність зокрема у Алжирі, Лівії та Західній Сахарі вносять дестабілізацію та не сприяють побудові двостороннього конструктивного діалогу [12].

Україна та країни регіону зацікавлені у сприятливих умовах доступу національної продукції на ринки європейських держав, оскільки квотуванню та ліцензуванню підлягають експортні товари як українських виробників, так і виробників північно-африканських країн. Значний інтерес становить досвід реалізацій угод щодо товарообігу, які були укладені між ЄС та Магрибом наприкінці минулого століття. Інтерес для України становить також співробітництво у боротьбі з нелегальною міграцією, контрабандою наркотиків, міжнародною злочинністю, нелегальним переміщенням культурних цінностей, «відмиванням» капіталів та інших галузях. Сьогодні існують перспективи розширення експорту української агропромислової продукції на ринки країн Північної Африки. Цьому сприяють такі чинники, як відносна географічна близькість України до країн регіону (порівняно швидке транспортування української продукції), сприятливе співвідношення «ціна – якість» на українське зерно порівняно з продукцією головних країн-конкурентів: США, Канади, Австралії, Росії [13, С. 22–25].

Можна припустити, що у найближчій перспективі розвиток партнерських зв'язків України і держав регіону знаходитиметься у руслі пріоритетів сучасної зовнішньоекономічної стратегії північно-африканських країн, серед яких: заохочення іноземних інвестицій в експортні галузі, наукоємні види виробництв, сфери, які забезпечують зайнятість робочої сили. Додатковим імпульсом до двостороннього співробітництва може стати зростаючий інтерес ділових кіл розвинених країн до ринків арабського Магрибу. У справі розвитку торговельно-економічного співробітництва значну роль можуть відігравати й неформальні двосторонні структури.

Значну роль у прискоренні розбудови відносин та початком політичного діалогу з країнам Близького Сходу відіграють неурядові та громадські організації, які успішно реалізуючи культурно-гуманітарні і торгівельно-економічні проекти, сприяють інтенсифікації політичного діалогу та залучення прямих іноземних інвестицій до української економіки. Прикладом подібного успішного проекту є діяльність ділового центру «Україна-Близький Схід», який було створено у 2009 році за ініціативою народного депутата України Климця П. й підтримки депутатської групи Верховної Ради України з міжпарламентських зв'язків з Об'єднаними Арабськими Еміратами (ОАЕ), а також Комітету Верховної Ради України у закордонних справах. У рамках діяльності центру передбачено залучення до економічної співпраці країн Перської Затоки та Іраку [14].

Іншим чинником, який може докорінно вплинути на розвиток відносин між Україною та близькосхідними ісламськими країнами є релігійні та культурно-просвітницькі організації та центри, які виникли у перше десятиріччя незалежності України під гаслами всебічного відродження культури та духовності етносів та етнопонаціональних спільнот, що проживають на території нашої держави. Так, наприклад, під час масової репатріації кримських татар (яких було переміщено з території України за наказом Й. Сталіна) у Криму та на південних територіях України розгортають широку діяльність різноманітні ісламські благодійні та культурно-просвітницькі організації, діяльність яких фінансується Саудівською Аравією, Катаром, Кувейтом, реакційними силами з Єгипту та Туреччини. На теренах нашої країни з'явилися представники «Хізб-ат-тахрір», представники суфійських течій, засновники українських осередків «Братів-мусульман» та офіційні представники духовного управління мусульман Туреччини «Діянет» – відряджені до України імами, які також фінансово підтримували локальні мусульманські громади та наглядали за спорудженням мечетей у містах нашої країни за турецький кошт. Вже у двотисячних роках представники реакційної течії «Брати-мусульмани» шляхом активної пропагандистської роботи серед українського населення (переважно малозабезпечених його верств та сільської молоді) створили традиційну для них мережну структуру – ВАОО «Арраїд» - асоціацію культурних ісламських центрів (ІКЦ), які розташовано у всіх крупних містах України [15]. Окрім зазначеної у статутах діяльності ІКЦ ведуть активну пропагандистську роботу серед немусульманського населення (переважно молодих незаміжніх або розлучених жінок та дівчат з малозабезпечених родин) з метою шляхом укладання шлюбів між громадянками України й представниками цієї організації, встановити умови для легального їх перебування у нашій державі, сприяючи поширенню реакційних ісламістських ідей, а також асиміляції звичаїв й традицій тих народів та етносів, що сповідують Іслам та вважають своєю рідною землею нашу країну. З метою культурної, ідеологічної й духовної експансії за ініціативи членів «Арраїду» було створено Духовне управління мусульман України «Умма», що репрезентує себе на міжнародних заходах і у місцевій пресі як носій та захисник інтересів всіх мусульман України [16]. Ця структура взяла остаточно під свій патронат розподіл місць та контроль за виїздом вірян для здійснення хаджу [17]. Представники осередків «Братів-мусульман» в Україні намагаються всіляко чинити вплив у галузі прийняття політичних рішень на локальному рівні, як от: розгортання акцій протесту

проти заборони фотографуватися на паспорт та офіційні документи мусульманкам у хіджабі (2008 рік), організація демонстрацій та акцій протесту (акція протесту проти бомбових ударів Ізраїлю по територіях Палестинської автономії (2009 рік), організація неофіційного візиту до України реакціонера-проповідника Ю. Кардаві (2011 рік). Іншим напрямком їх стратегії виступає надання спонсорської підтримки та певної літературно-джерельної бази для проведення та публікації досліджень у сфері ісламознавства [18], залучення до співпраці провідних науковців та дослідників [19].

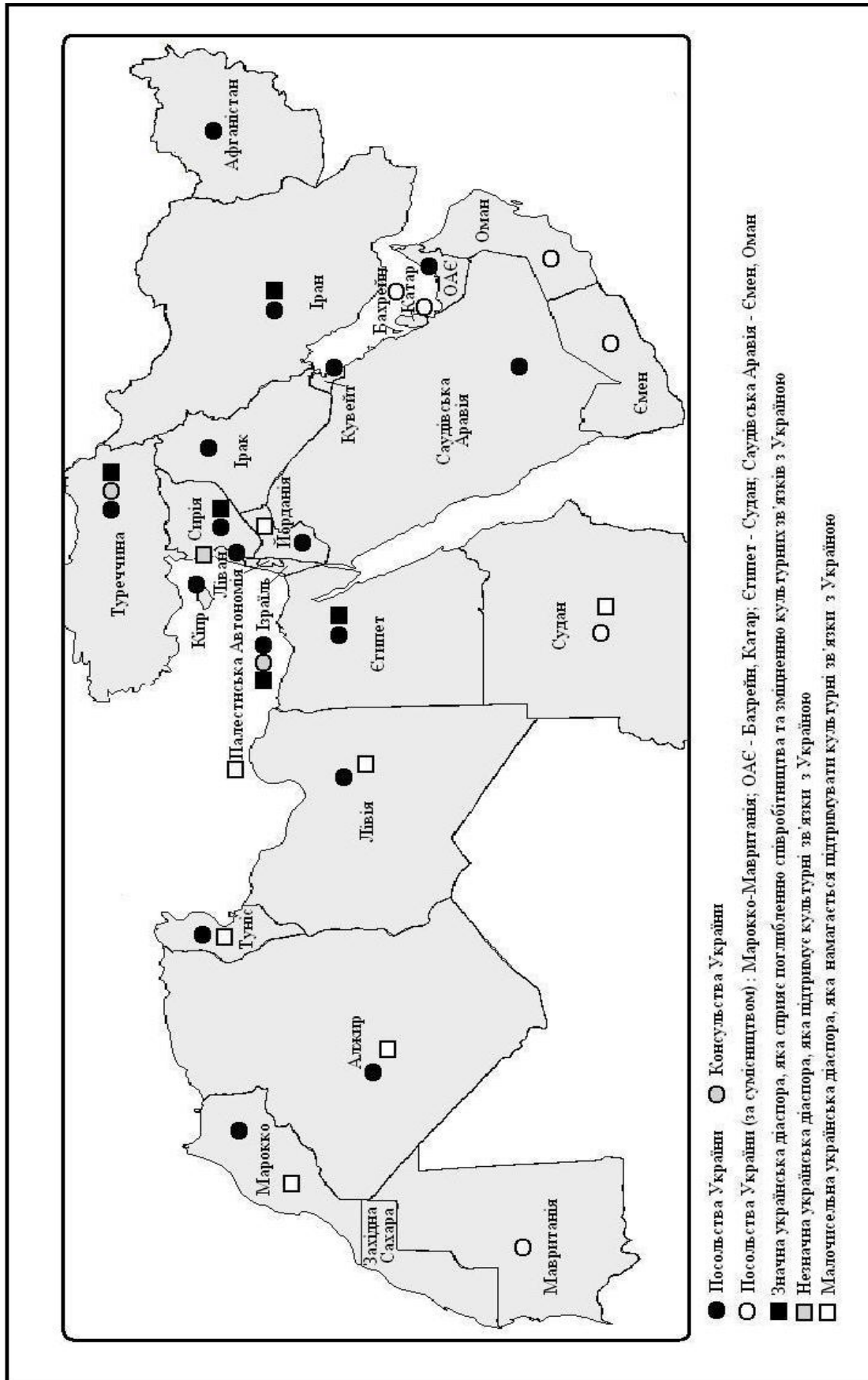
Підсумовуючи викладений нами вище матеріал, можна зробити такі *висновки* та окреслити перспективи щодо подальшого *розвитку стратегій та побудови сценаріїв парадигми зовнішніх відносин* між Україною та Близьким Сходом. З огляду на історичні та культурні зв'язки, і також успадковані від часів СРСР сталі відносини та співробітництво, у ролі стратегічних регіональних партнерів Україна може вбачати Туреччину, Сирію (за умов збереження існуючого політичного режиму Б. Асада), Марокко. Незважаючи на поточну політичну нестабільність, на сьогодні існує велика ймовірність продовження та поглиблення подальшого співробітництва у науково-технічній та торгівельно-економічній, гуманітарній галузях з такими країнами, як: Єгипет, Судан, Алжир, Ліван, Лівія. Розбудова відносин та залучення до більш глибокої співпраці у економічному та промисловому секторах з Мавританією, Єменом надасть змогу розширити експортні позиції України та збільшити загальне торговельне сальдо, сприятиме отриманню вигідних контрактів у галузях науково-технічного співробітництва та розвідки й видобутку корисних копалин і цінної для вітчизняної промисловості сировини.

Враховуючи той факт, що історично Україна була й залишається мультикультурною країною, де проживали представники різних етнічних груп, релігій та культур, очевидною реакцією нашого суспільства на виклики глобалізації буде пошук виваженої зовнішньополітичної стратегії. Але не слід втрачати також пильність й у внутрішньополітичних питаннях, які стосуються забезпечення цілісності українського суспільства шляхом запровадження принципів мультикультурної політики та встановленню міжконфесійного діалогу. Особливу увагу, на мою думку, слід приділити діяльності релігійних культурно-просвітницьких центрів та організацій, які подекуди сприяють поширенню ксенофобії (наприклад, акції та пропагандистська діяльність громадської організації «Патріот України» [20]) або релігійної нетерпимості серед населення України [21].

Політичні консультації на вищому рівні та співпраця у рамках міжнародних культурних й гуманітарних проектів (програми ООН, ЮНЕСКО), укладання угод про багатогалузеву мирну співпрацю та про спрощення митних бар'єрів, відмова від участі у миротворчих та військових операціях (розміщення миротворчого українського контингенту у Іраці) Євroatлантичного Альянсу у країнах окресленого регіону, відмова від розміщення військових баз США на території України відіграє провідну роль у гармонізації відносин нашої держави із Близьким Сходом.

Присутність України у регіоні Близького Сходу та Північної Африки забезпечують посольські та консульські установи (див. рисунок нижче). Аналізуючи поточну ситуацію з урахуванням наслідків подій «Арабської весни» можна прогнозувати зміни у існуючій конфігурації та форматі української присутності у регіоні. Так, наприклад, невизначеною досі є доля подальшого розвитку зовнішньополітичних відносин з Лівією (після падіння режиму М. Каддафі), Єгиптом (після приходу до влади внаслідок виборів реакційної сили «Брати-мусульмани»), Сирією (доки у країні є політична нестабільність та триває її політичне протистояння з силами Євroatлантичного Альянсу). Відносини України з деякими країнами регіону й надалі залишатимуться на рівні гуманітарних та торгівельно-економічних (Кіпр, Мавританія) через напружені регіональні відносини між сусідніми з ними країнами (Кіпр-Туреччина) або відсутність дипломатичних та торгівельних відносин з ними у минулому (Мавританія).

**ПЕРЕЯСЛАВСКАЯ РАДА: ЕЁ ИСТОРИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ
И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ВОСТОЧНОСЛАВЯНСКОЙ ЦИВИЛИЗАЦИИ**

Список літератури: 1. Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» // Відомості Верховної Ради України (ВВР) – №40 – 2010 – С. 527. 2. Близький Схід: міжнародна безпека, регіональні відносини та перспективи для України: Монографія/ Рада нац. безпеки і оборони України, Нац. Ін.-т пробл. Між нар. Безпеки; Відп. редактор Б.О. Парахонський. – К.: ПЦ «Фоліант», 2008. – 591 с. 3. Постанова Верховної ради України «Про основні напрями зовнішньої політики України» // Відомості Верховної Ради України (ВВР) – №37 – 1993 – 379 с. 4. Europe and the Arab World: patterns and prospers for the new relationship / Samir Amin, Ali El Kenz – Zed Books, 2005. – 160 p. 5. Швед В. О. Близькосхідний регіон в сучасних стратегіях трансатлантичної спільноти: монографія / В. О. Швед. – К.: НІСД, 2006. – 242 с. 6. Швед В. Близькосхідна політика України: нові виклики // Газета «День», – № 172 – 27 вересня 2011 р. – Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua/216233>. 7. Солодкий С. Арабська весна. Українські приморозки // Газета «Дзеркало тижня. Україна» – № 9 – 11 березня 2011 р. 8. Якубін О. Весна пробудження та політичний «сміттєвий кошик» // Газета «Українська правда», 27 травня 2011 р. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/columns/2011/05/27/6246381/>. 9. Ковалевський А. Вивчення Сходу в Харківському університеті та Харкові у XVIII–XX віках // Передмова до «Антології» літератур народів Азії. – Х.: 1961. – С. 9–122. 10. Украина предложила свою территорию для переговоров Израиля и Палестины // «Подробности», 15.11.2007 р. – Режим доступу: <http://podrobnosti.ua/power/intpol/2007/11/15/474003.html>. 11. Президент України провів зустріч з Головою Парламенту Єгипту // Прес-служба Президента України В. Ющенко – 09.04.2008 р. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/9590.html>. 12. Макух В. Україна і країни Магрибу: перспективи розвитку співробітництва // Журнал «Зовнішні справи» – № 1, лютий 2011 – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/article.html?id=591>. 13. Шинкарук К. Росія-Захід: умови реального «перезавантаження» // Журнал «Зовнішні справи» – №4 (2011) – С. 22–25. 14. Офіційний сайт Центру «Україна – Близький схід» / головна сторінка – Режим доступу: <http://ume.kiev.ua/>. 15. Офіційний сайт ВАОО «Аррайд» / головна стрінка – Режим доступу: <http://www.arraid.org>. 16. Хадж не превеллегия для избранных / Газета «Аррайд» – № 10 (146), октябрь 2011 – С. 7. 17. Муфтий ДУМУ «Умма»: Наши паломники демонстрируют отменную дисциплину / Газета «Аррайд» – № 10 (146), октябрь 2011 – С. 6. 18. Ислам в Европе : вчера, сегодня, завтра / Газета «Аррайд» – № 4 (141) – С. 6–7. 19. В Симферополе прошел круглый стол на тему «арабской весны» с участием научных и общественных деятелей / Новости сайта ВАОО «Аррайд» – 19.11.2011 – Режим доступа: <http://www.arraid.org/ru/index.php?pagess=main&id=626&butt=1>. 20. Офіційний сайт ВГО «Патріот України» / головна сторінка – Режим доступу: <http://patriotukr.org.ua>. 21. Информационный портал «Ислам для всех» - Режим доступа: <http://islam.com.ua/articles>.

*Глебова Л. И.
г. Харьков, Украина*

ПОЛИТИКА КАК ФАКТОР МЕЖЭТНИЧЕСКИХ ОТНОШЕНИЙ В СОВРЕМЕННОЙ УКРАИНЕ

В 2011 году Украина отметила 20-ю годовщину своей независимости. На первый взгляд, это небольшой исторический период для существования государства. Однако это достаточный повод для того, чтобы задуматься над теми изменениями, которые ук-